

Tízéves a Füzéki István Emlékérem díj

Füzéki Bálint levele a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségének

2002. március 24-én Füzéki Bálint levélben fordult az MKE elnökségéhez.

A levélben kifejezte azt a szándékát, hogy testvérbátyja, Füzéki István emlékére díjat kíván alapítani, illetve emléktáblát szeretne állíttatni. Füzéki István könyvtáros volt, az ELTE könyvtár szakán végzett 1956-ban. A forradalom kitörésekor visszament az egyetemre, csatlakozott a nemzetőrséghez. Egységük védelmére november 4-ét követően a Jogi Kart. A sokszoros túlerővel szemben esélytelenek voltak, emiatt megadták magukat. Az oroszul jól tudó Füzéki István közreműködésével szabad elvonulásban egyeztek meg, azonban az egyezséget az oroszok felrúgták, a védekezőket elfogták. Az igazáért bátran kiálló Füzéki Istvánt kiemelték a többiek közül, s feltehetően agyonlőtték, mindenesetre akkor látták utoljára.

Füzéki Bálint két emléktábla felállításához kérte az egyesület támogatását, az egyiket az ELTE Jogi karának épületében, a másikat az Országos Széchényi Könyvtár folyosóján kívánta felállíttatni.

Az Országos Széchényi Könyvtárban 2002. november 5-én avatták fel Füzéki István márványtábláját, nagyszámú résztvevő jelenlétében. Az ünnepi megemlékezést Papp István és Horváth Tibor tartották, beszédeik teljes szövegét a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2002. decemberi száma leközölte. Ugyancsak itt jelent meg az alapító okirat szövege is, tudomására hozva a könyvtáros társadalomnak a díj megalapításának tényét, illetve az alapító díjjal kapcsolatos szándékát.

Füzéki Bálint a Füzéki István Emlékérem díjat mindazon könyvtárosok tiszteletére, akik részt vettek az 1956-os forradalomban és szabadságharcban, valamint Füzéki István (1934–1956) a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárának könyvtárosa emlékére alapította, aki hősi halált halt az egyetemi nemzetőrség harcosaként.

Az alapító okirat legfontosabb mondata azt fogalmazza meg, kik kaphatják meg az emlékérmeket:

„Az emlékérmeket (...) minden évben az a könyvtáros kapja meg, aki a megelőző évben, vagy években a legtöbbet tette / kiemelkedő teljesítményt nyújtott a könyvtári szolgáltatások és/vagy tudományok terén.”

Az egyesület elnöksége megtisztelőnek tartotta felkérését, s az ügy mellé állt. Segítette az emléktábla felállítását, vállalta az emlékérem díj kuratóriumának megszervezését, amely 2003-ban megalakult, s kézbe vette a Füzéki István Emlékérem díj ügyét.

Füzéki István (1934–1956)

Füzéki István értelmiségi zsidó családból származott.

Édesapja mérnökként dolgozott a Dunakotró Vállalatnál, ahonnan később származása miatt elküldték. A háború kitörése után otthonukból (a Pasaréti útról) a Szív utca 26. szám alá kellett költözniük, egy másik zsidó családhoz.

1944. október 15-én öccsével, Füzéki Bálinttal együtt (aki jelenleg nyugdíjas pszichiáter) édesapja elvitte őket a papnak készülő, szegény sorsú gyerekeket befogadó intézetbe, a Szűz Mária Társaságához, amely a Vörösmarty utca 34. alatt működött, telekszomszédságban az Andrássy út 60-nal. 1944-ben még működött a kollégium, ahonnan a háborús viszonyok miatt a szülők hazavitték a növendékeket. Az üresen maradt épületbe a jezsuita atyák, akik kapcsolatban álltak a svéd vöröskeresztrel, befogadtak 40-50 zsidó gyereket, később felnőtteket is. Itt vészelték át a Füzéki testvérek a háborút, sőt 1944 novemberében odaköltözött az édesanyjuk is, akinek személyazonossága nem derülhetett ki a hamis papíroknak köszönhetően. Édesapjukat Buchenwaldba vitték, ahonnan nem tért vissza. Füzéki István 1952-ben érettségizett a budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban, ahol 2011. november 11-én avattak emléktáblát tiszteletére. Sikeresen felvételizett a budapesti egyetem bölcsészettudományi karára, ahol 1956-ban fejezte be a könyvtáros szakot. Diplomájának megszerzését követően a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárának munkatársa lett.

Amikor kitört a forradalom, számára magától értetődő volt, hogy rész vett benne, beállt a nemzetőrségbe. 1956. november 4-én a szovjet csapatok megszállták Budapestet. A jogi karon az egyetemisták – köztük Füzéki István és Horváth Tibor – ellenállást tanúsítottak. Az oroszok körülvették az épületet, az egyetlen menekülő útvonalat, amely a pincén át vezetett, felfedezték.

Tárgyalásokba kezdtek: az oroszok szabad elvonulást ígértek, ha a fegyvereket az épületben hagyják. A megadásuk után összeterezték őket és a mai Széchenyi térre, a Belügyminisztérium épületéhez vitték őket. Az oroszul jól beszélő Füzéki István mélyen felháborodott ezen, s a csoportot lefasisztázó orosz tiszt szemébe vágta, hogy ők a fasiszták, mit keresnek itt, a mi hazánkban. A Belügyminisztérium egyik termébe kísérték őket, de Füzéki István ott már nem volt velük, kiemelték a csoportból, eltűnt.

Horváth Tibor írja visszaemlékezésében:

„A családtól tudom, hogy napokkal később személyi iratait minden kíséző szöveg nélkül bedobták levélszekrényükbe. Talán a megtorlók akarták hírül adni, hogy elpusztult. Úgy mondanám: az elsőszülött fiú sorsa beteljesedett. [...] Füzéki Istvánnak sem maradt nyoma, még egy akta sem található az akkor frissen elfoglalt munkahelyén, sem az egyetemen. Ha testvéröccse nem annyira állhatatos és áldozatkész, még emlékezni sem lehetne rá.”

Füzéki Istvánról kortársai tisztelettel emlékeznek. Becsületessége, fejlett igazságérzete, szókimondása, bátorsága elismerést váltott ki minden nyilatkozóból. Sorsa tragikus sors volt: a háborús üldöztetés szerencsés átvészélése után a jobb világot ígérő hatalom – birodalmi érdekeket szolgálva – megölte, eltüntette. Rövid élete legyen tanulság számunkra.

A Füzéki kuratórium tagjai

Az alapító okirat rendkívül gyakorlatiasan intézkedik a kuratóriumról:

„Az emlékérmeket öttagú kuratórium ítélje oda. A kuratórium elnöke hivatalból a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségének delegáltja. A Kuratórium 4 tagját első évben az MKE elnöksége kéri fel.

A következő években a delegált tagok közül 1-1 sorsolás útján kiesik. Helyét az előző év díjazottja foglalja el. Ez mindaddig így megy, míg a teljes Kuratórium a korábbi években jutalmazottakból áll – kivéve az MKE elnökség által delegált elnököt. A későbbiekben az új kitüntetett mindig felváltja a legrégebbi kuratóriumi tagot.”

A folyamatos rotáció garantálja, hogy a felterjesztett személyek közül mindig más és más szempontok alapján választódják ki a legalkalmasabb.

Az első bizottság tagjai:

Domsa Károlyné, az MTA Könyvtárának főigazgatója,
Hajdu Géza, a szegedi Somogyi Könyvtár ny. igazgatója,
Poprády Géza, az Országos Széchényi Könyvtár ny. főigazgatója,
Vajda Erik, az MKE volt elnöke,
Biczák Péter elnök, az MKE delegáltja.

A jelenlegi (2013) bizottság tagjai:

A Charta '79 aláírói: Bartos Éva,
Gereben Ferenc,
Kamarás István,
Nagy Attila,
Fogarassy Miklós (2013 augusztusában meghalt),
Ungváry Rudolf,
Monostori Imre,
Hanák Gábor,
Biczák Péter elnök, az MKE delegáltja.

A szabályoknak megfelelően a kuratórium tagjai voltak négy-négy évig: Horváth Tibor, Papp István, Orosz László, Somkuti Gabriella, Katsányi Sándor.

A Füzéki István Emlékérem díjazottjai

2003 Horváth Tibor
Laudáció: Csík Tibor, az OPKM munkatársa.

2004 Kasánszky Zsombor (posztumusz)
Laudáció: Magyar László András, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár főigazgató-helyettese.

- 2005** Papp István
Laudáció: Kovács Györgyi, a FSZEK X. kerületi könyvtárának igazgatója,
Ünnepi beszéd: Dippold Péter, a Könyvtári Intézet igazgatója.
- 2006** Somkuti Gabriella
Laudáció: Murányi Lajos, az MTA Könyvtárának fősztályvezetője.

Az 50. évforduló tiszteletére konferenciát szerveztünk az OSZK-ban „A mi ’56-unk – Könyvtár- és könyvtáros sorsok 1956-ban” címmel.

- 2007** Katsányi Sándor
Laudáció: Törökné Jordán Katalin, a Könyvtári Intézet munkatársa,
Ünnepi beszéd: Dippold Péter, az OSZK tudományos igazgatója.
- 2008** Orosz László
Laudáció: Padányi Emese, az MKE Bács-Kiskun megyei szervezetének elnöke,
- 2009** Charta ’79 aláírói
(Bartos Éva, Fogarassy Miklós, Gereben Ferenc, Kamarás István, Nagy Attila)
Laudáció: Havas Katalin, a FSZEK ny. könyvtárosa,
Ünnepi beszéd: Bartos Éva, a Könyvtári Intézet igazgatója.
- 2010** Ungváry Rudolf
Laudáció: Sipos Márta, az OSZK ny. munkatársa,
Ünnepi beszéd: Nagy Anikó, az MKE főtítkára.
- 2011** Monostori Imre
Laudáció: Herczigné Mlakár Erzsébet, a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár, igazgatóhelyettese,
Ünnepi beszéd: Fehér Miklós, az MKE főtítkára.
- 2012** Hanák Gábor
Laudáció: Ujváry Gábor, a Kodolányi János Főiskola tudományos rektorhelyettese,
Ünnepi beszéd: Nagy Attila, a Könyvtári Intézet ny. munkatársa.

A díjazottakról nem szükséges hosszabban írni, mivel a könyvtáros szakma olyan közismert személyei ők, akinek munkássága erősen hatott a könyvtáros társadalomra.

A kuratórium nagy igyekvéssel dolgozik azon, hogy teljesítve az alapító akaratát, a felterjesztések közül olyan személyt válasszon ki évről-évre, akinek szakmai munkássága, emberi magatartása, bátorsága példaadó lehet bárki számára.

A Füzéki István Emlékérem díj civil elismerés, nem kötődik semmilyen politikai kurzushoz – mércéje a kiváló szakmai munka, az emberi helytállás.

Nagyon szeretnénk, ha a díjról minél szélesebb körben tudnának, minél többen felterjesztenének olyan személyeket, akik sokat tettek szakmánk színvonalának emeléséért, a könyvtárosság jobbításáért.

Biczák Péter